

گذار منهن

چند دوس پاسوس

لی کهر بانی

www.ketab.ir

Dr. Fawaz, John

دوس پاسوس، جان، ۱۸۹۶-۱۹۷۰ م.

گذار منهن / جان دوس پاسوس؛ ترجمه‌ی علی کهریائی.

تهران: کتابسرای نیک، ۱۳۹۴.

ISBN: 978-964-2953-36-3

فهرست نویسی براساس اطلاعات فیبا.

داستان‌های آمریکایی .. قرن ۲۰ م.

کهریائی علی، ۱۳۲۴ - ، مترجم.

۸۱۳/۵۲

گ۵/۳۵۱۷ PS

۱۳۹۴

۳۹۸۱۲۲۴

کتابخانه ملی ایران

گذار منهن

جان دوس پاسوس

علی کهریانی

نوبت چاپ اول

تاریخ چاپ: ۱۳۹۵

تیراژ: ۱۱۰۰ عدد

قیمت: ۵۰۰ تومان

شابک: ۹۶۱-۹۶۱-۲۹۵۳-۳۶-۳

کلیه حقوق محفوظ است.

خیابان وصال شیرازی شماره ۲۶ طبقه ۵ واحد ۱۴

فکس: ۶۶۴۸۰۸۷۰

تلفن: ۶۶۴۸۰۸۷۱

store@ketabsarayanik.com

مرکز پخش: ۶۶۴۰۴۵۳۲

انتشارات

کتاب سرای نیک

پیشگفتار

منهتن^۱ دوس، سوس، بیج شباهتی با آن فضای شاد روستایی ندارد که والت ویتمن^۲ در یک ستاد سال پیش از آن، خود را با غرور اهل آنجا می‌دانست، یا آن دهانده^۳ اصنام قرن نوزدهمی اشراف امریکایی که هنری جیمز در «چشم‌انداز امریکایی»^۴ ستوده بود. می‌توان گفت جنگ‌های داخلی امریکا، نیویورک را بسیار دیر از شهرهای جنوبی ویران‌شده در نبرد، تغییر داده بود و آغاز آن، شورش ای ضد سربازگیری سال ۱۸۶۳ بود، که نیویورک ستاد مرکزی ماشین مهیب سره‌یه‌داری امریکا در نیمه‌ی دوم قرن شد. با آنکه بسیاری از امریکایی‌ها آن را من‌کنند کاش نیویورک کوشیده بود از اتحادیه جدا شود و در این کوشش بر رفته بود، این شهر خواه در ادبیات و خواه در آگاهی جمعی، نماد سرزمین مرست‌ها، دروازه‌ی مهاجرت به ینگه‌دنیای و صحنه‌ای برای رویای امریکایی موفقیت و مغز پیکره‌ی اقتصاد است.

۱. Manhattan - منهتن، شلوغ‌ترین، پرجمعیت‌ترین و گران‌ترین ناحیه از نواحی پنج‌گانه‌ی کلان‌شهر نیویورک است. چهار ناحیه‌ی (borough) دیگر عبارتند از: بروکلین، استاتن آیلند، برانکس و کوئینز. مقر سازمان ملل، موزه‌ی متروپولیتن، وال‌استریت، بازار بورس نیویورک، مرکز تجارت جهانی، امپایر استیت، گرینویچ ویلیج، لینل ایثالی، چایناتاون، برادوی و نیز محله‌ی هارلم همگی در منهتن قرار دارند.

۲. Walt Whitman (۱۸۱۹-۱۸۹۲) شاعر و نویسنده‌ی برجسته و آزادی‌خواه امریکایی، که دوس پاسوس بسیار به او ارادت داشت و جابه‌جا در آثارش از جمله در سه‌گانه‌ی یو. اس. ای. او را می‌ستاید.

گذار منهتن (Manhattan Transfer)^۱ که در ۱۹۲۵ یعنی هم‌زمان با گتسبی بزرگ فیتزجرالد منتشر شد، چشم‌اندازی بسیار متفاوت با آن جزیره‌ها و دوره‌ای را به ما نشان می‌دهد، که ملوانان هلندی حدود سیصد سال پیش از آن برای نخستین بار در کناره‌ی ینگه دنیا دیده بودند، هرچند در نگاهی به گذشته، به نظر می‌رسد که هر دو رمان رکود بزرگ را پیش‌بینی کرده بودند. فیتزجرالد که بیشتر به آدم‌ها علاقه داشت تا تحلیل سیاسی و اقتصادی، توانست پرده از توهم گتسبی از رؤیای امریکایی بردارد. گو اینکه او به شکلی شاعرانه نیروی این رؤیا را می‌ستود و چنین استدلال می‌کرد که داشتن دو نگرش متضاد به‌طور هم‌زمان نشانه‌ی ذهنی پویاست. اما دوس پاسوس به عنوان یک هنرمند، در میان رمان‌نویسان امریکایی که پیش‌تر تنها کسی است که بیشتر علاقه‌مند به جامعه بود تا افرادی که جامعه را تشکیل می‌دهند، بیشتر علاقه‌مند به تاریخ بود تا روان‌شناسی، هر چند همراه با مردان و زنانی که قربانی نیروهای تاریخی و اجتماعی شده‌اند هم‌زمانی می‌کرد. رمان او نامش را به‌درستی از شهر می‌گیرد، همان‌طور که رمان فدریک مازارد از فرد. از دیدگاه دوس پاسوس، فرد در امریکا به وسیله‌ی ماشین اقتصادی شهر فرآوری می‌شود، همان‌طور که در آغاز رمان، تازه‌واردان نیویورک تعجب می‌شوند: مرده‌ها و زن‌ها، مثل سیب‌های رها شده در قیف دستگیر، چلانده‌شده، تنه زنان،

۱. Manhattan Transfer - ترجمه‌ی این دو کلمه «گذار یا تغییر یا درونمی» است. اما نویسنده احتمالاً مفهوم دوگانه‌ای از آن را در نظر داشته است. از یک سو «منهتن» روستای نام‌دار تگاه قطاری است در چهارده کیلومتری غرب ایستگاه پنسیلوانیای نیویورک، که از ۱۹۱۰ تا ۱۹۶۰ فعال بوده است. این ایستگاه از بیرون قابل دسترسی نبود و تنها با قطار می‌شد به آن وارد یا خارج شد. کسانی که در این سال‌ها با قطارهای بین‌شهری به نیویورک می‌آمدند، در این ایستگاه از قطار پیاده و سوار قطارهای برقی زیرزمینی درون‌شهری می‌شدند. از سوی دیگر، نویسنده با انتخاب این عنوان (به‌ویژه با توجه به استفاده از کلمه‌ی «transfer») تغییر و گذار پرشتاب و سرگیجه‌آور شهر و ساکنان آن را به‌ویژه در یکی دودهمی اول قرن بیستم در نظر دارد و به همین دلیل است که کتاب سرشار است از تغییر و گذار و جابه‌جایی سریع و سرگیجه‌آور فیزیکی و اجتماعی افراد. برای اطلاع بیشتر در خصوص ایستگاه منهتن

ترنسفر. ن. ک. به: http://en.wikipedia.org/wiki/Manhattan_Transfer_%28PRR_station%29

با فشار، راه خود را در دالان چوبی آکنده از بوی کود اتوبوس دریایی، باز می‌کنند.

دوس پاسوس به عمد می‌گذارد تکنولوژی نقل و انتقال سریع، بر تکنیک حرکات پرشتاب رمانش، از داستان یک شخصیت به داستان دیگر اثر بگذارد. نویسنده همچنین با به‌کارگیری واژه‌های به هم چسبیده و در هم فشرده، تخیلات آنی و کلام سریع و پرشتاب را القا کرده و در عین حال بر دوان پرشتاب و در حال گذار خود تأکید می‌کند. در جای جای داستان به واژه‌های به هم چسبیده‌ای چون «اتاقناهارخوری با دیوارهایچوبیگردو»، «نور زیتونیسفید»، «ابرهایگل‌بهرنگ»، «پوستهایپرقال»، «علف‌هایآفتابسوخته»، «کارخانه‌هایآسمانی»^۱ برمی‌خوریم. این واژه‌های به هم چسبیده و درهم فشرده در زبان ماوره و نیز در نوشته‌های چاپی، زمان و مکان را فرو می‌ریزند. براد شرکت در زندگی پرشتاب قرن بیستمی باید در دیدن، سخن گفتن، خواندن و نوشتن شتاب کرد.

نخستین صحنه‌ی بلند در داستان در بخش زایمان بیمارستان شهر، لحظاتی پس از زایمان شکل می‌گیرد: «کودک نوزاد، همچون کلافی از کرم‌های خاکی ناتوان لای پنبه به خود می‌پیچید». این تصویر، حس ناتوانی فرد را به نمایش می‌گذارد و هنگامی که به روبرو جمع می‌پردازد، گرایش دوس پاسوس را به نگاه جمعی بر ملا می‌کشد. کمی پس از آن، هنگامی که پدر به هیجان آمده از پرستار می‌پرسد: «پرستار، شما نوزادان را چگونه از هم تشخیص می‌دهید؟» پرستار بی‌پرده می‌گوید: «بعضی وقت‌ها نمی‌توانیم». مادر که دچار حمله‌ی عصبی شده به این داور رسیده که فرزندش عوض شده است و هنگامی به‌طور تلویحی به این ترس اشاره می‌شود که کودک، یعنی الن تچر، نشانه‌هایی از عوض شدن را بروز می‌دهد. الن شخصیتی است که پیایی در داستان ظاهر می‌شود و با تعداد

1. Walnutpanelled diningroom - whitegold light - plumcolored clouds - orangerinds - sunsinged grass - buttonfactories.

زیادی از شخصیت‌های داستان، که برخی از آنان شاید در همان بخش زایمان با او هم‌اتاق بوده‌اند مرتبط می‌شود. او از محدود شخصیت‌های ثابت در رویدادهای پرشتاب و سرگیجه‌آور داستان است. هرچند پویایی و تحرک شخص او و سیالیت جامعه‌ی امریکایی طوری است که نامش را از الِن (Ellen) به اِلین (Elain) و هلنا (Helena) تغییر می‌دهد.

باد کورپنینگ از مزرعه‌ای در شمال ایالت با اتوبوس دریایی وارد شهر می‌شود. از یکی از هم‌سفرانش در اتوبوس دریایی نشانی می‌پرسد و می‌گوید: «می‌خواهم به مرکز چیزها بروم». این جستجوی مرکز به درجات گوناگون بین تمام نیویورکی‌های دوس پاسوس مشترک است. «مرکز چیزها» به عنوان مادر - رستناک در سرتاسر داستان تکرار می‌شود. جستجو برای فرودسازان شکل جدایی‌ناپذیری با فکر موفقیت و کامیابی پیوند خورده است:

جستجوی خوشبختی، جستجوی سلب‌نشدنی... حق زندگی، آزادی و... تمام این‌ها، شش‌هزار اوریل که تنها خیابان‌ها را گز می‌کند، آسمان خراشی تمام ده‌ش را به خود مشغول کرده است. ساختمان شیارشیری که از زمین بیرون زد و با جره‌های درخشان بی‌شمارش، از آسمانی با ابرهای گریزان بر سرش آوار می‌شود... چهره‌ی دخترهای تماشاخانه‌ی فولیز که با زیگفلد^۲ به شمشیر پیچیده‌اند، از پنجره‌ها به او لبخند می‌زنند و با دست او را فراوان خوانند... و او پیاده بلوک‌ها را یک به یک دور می‌زند و دور می‌زند. در جستجوی دُری به

۱. Pursuit of happiness, ... right to life, liberty and... - برگرفته از اعلامیه‌ی استقلال امریکا، «ما این حقایق را بدیهی می‌دانیم که همه‌ی انسان‌ها برابر آفریده شده‌اند و آفریدگارشان حقوق سلب‌ناشدنی معینی به آنها اعطا کرده است، که حق زندگی، آزادی و جستجوی خوشبختی از جمله‌ی آنهاست».

۲. Ziegfeld Folies - زیگفلد فولیز یک سری نمایش‌های موزیکال بودند که از ۱۹۰۷ تا ۱۹۳۱ به ابتکار فلورنس زیگفلد با الهام از فولی برزی پاریس در برادوی نیویورک به اجرا درآمدند. دختران رقصنده‌ای که در این برنامه‌ها شرکت می‌کردند، دختران فولیز یا دختران زیگفلد نامیده می‌شدند.

آسمان خراش پرهیاها با پنجره‌های پرزرق و برق، دور بلوک‌ها یک به یک می‌چرخد، بی‌اینکه هیچ دری به آن بجوید. (ص ۳۲۷ نسخه‌ی پنگوئن)

هیچ دری وجود ندارد. هرچند فکریک نقطه‌ی مرکزی درخشان، معبدی پرنور و دست‌یافتنی در نقطه‌ی برخورد پیچیدگی و موفقیت مادی، چیزی است که مطبوعات پرتطرفدار به مردم حُقه می‌کنند. این در مقام سردبیر مجله‌ی ریان توضیح می‌دهد: «البته، کاری که شما می‌خواهید بکنید این است که ه خواننده‌ای فکر کند حی و حاضر در مرکز رویدادهاست». خانه به دوش روی بیمکت یک پارک به تصویرهای زنان زیبای بازیگر اعتراض می‌داند: «در کم این هنرپیشه‌های جوون زن که این جور لخت لباس پوشیدن... برایا موتن؟ نمی‌دارن؟... آگه کار و پول نداشته باشی، چه فایده دارن؟» تصاویر پرزرق و برق و اسطوره‌های موفقیت طعمه‌ای هستند که به کمک آن رماها، انسانی به درون ماشین عظیم اقتصاد بلعیده می‌شوند.

ما شاهد نگاه‌های گذرا به کسانی هستیم که به نظر می‌رسد این ماشین عظیم را اداره می‌کنند، سیاست‌مداران رس‌مایه‌دارانی که خبر جنگ بزرگ برای آنان خبری مسرت‌بخش است، چرا که بر بازار سهام و انتخابات اثر می‌گذارد (کسانی چون پدر دوس پاسوس و کرا قدرتمند شرکت‌ها، که رابطه‌ی پدری‌اش با داستان نویس خارج از زناشایی قانونی بود و سال‌ها طول کشید تا رسماً پدری خود را اعلام دارد). اما این تأثیرگذارندگان و جابه‌جاکنندگان، خود به وسیله‌ی نیروهایی که آفریده‌اند به کنار رانده می‌شوند. گاس مک‌نیل شیرفروش، تبدیل به گرداننده‌ای سیاسی می‌شود، درحالی‌که جواهرلند که زمانی نیمی از وال‌استریت را اداره می‌کرد، آواره‌ی منطقه‌ی باوری می‌شود.

دوس پاسوس با آنکه به مارکسیسم علاقه‌مند بود، هرگز کمونیست نشد. «گذار منهتن» نقدی پرشور اما نه سیستماتیک از سرمایه‌داری امریکا

در بیست سال نخست قرن بیستم است. اعدام ساکو و ونزتی در ۱۹۲۷، نویسندگان را بیش از پیش به بنیادگرایی سوق داد و محرک او برای ارائه‌ی شاهکار سه‌گانه‌اش به نام یو. اس. ای. شد. اما آخرین بخش سه‌گانه‌ی فوق، با ضربه‌ای سخت به حزب کمونیست پایان می‌یابد، که نویسنده آن را به عنوان نهاد ستمگر دیگری تلقی می‌کند. آلفرد کازین^۱ منتقد ادبی معتقد است: «او همواره مخالف سیستم بود، تا اینکه طرفدار چیز خاصی باشد. البته جز آزادی فردی و طبقه‌ی کارگر، که برخوردی رمانتیک با آنان داشت».

بیشتر منتقدان در این موضوع توافق نظر دارند که «گذار منهن» انتقاد پرشمار از جامعه‌ی ایالات است که فرد را می‌بلعد و له می‌کند. با این همه، روش دوس پاسوس ممکن است تا اندازه‌ی زیادی برای بیماری که او تصویر می‌کند تقصیر دینی باشد. ضمن اینکه حکمش در محکومیت جامعه چنان کامل و قطعی است، که عیبی برای قضاوت خواننده باقی نمی‌گذارد. داستان با گذار سرزمین ناپدید شدن به ششوی تمام شتاب شهر، حس گذار و تماس‌های تصادفی با ناآشناهای دیگر را نشان می‌دهد. لحن روایی غیرشخصی و خشک داستان، غوغای بی‌امان شهر را القا می‌کند و در عین حال ما را از ساکنان شهر دور نگه می‌دارد. داستان با آنکه هرچند یک بار از آسمان دودآلود منهن شیرجه‌وار فرود می‌آید تا به یکی از ساکنان شهر بپردازد، هیچ‌گاه برای مدتی طولانی حضور پررنگی در آگاهانه را حس نمی‌کنیم. خطر این شیوه آن است که قربانیان فشار همه به بازنجیرهایشان دچار لعنت می‌شوند.

دو شخصیت داستان به نظر می‌رسد به شکلی مبهم نماینده‌ی طرز تفکر نویسندگان و طرفداران محدودیت آزادی مطلق فردی هستند. ایستن امیری، جوان عیاش با اصل و نسبی است، که به جای دنبال کردن شیوه کسب و کار تجاری روح فرسای پدر، تصمیم می‌گیرد به شکلی وحشتناک

خود را با مشروب خواری نابود کند. او به جای پیروی بی چون و چرا از کیش موفقیت، پرستش‌گاه متفاوتی برمی‌گزیند: «اصلاً چرا همه می‌خواهند موفق شوند؟ دلم می‌خواهد کسی را پیدا کنم که دنبال شکست باشد. این تنها چیز متعالی است». جیمی هرف روزنامه‌نگاری است با آرزوهای بزرگ هنری، که خود را در سرایش طبقه‌بندی اجتماعی قرار می‌دهد و در پایان کتاب از شهر می‌گریزد و به جاده می‌زند. او تنها شخصیت داستان است، که راه‌حلی متفاوت برای جبر هولناک سرنوشت جمعی می‌یابد. مسافر تنها در جاده، از قصه‌های جوراب چرمی تا هاگلبری فین و کار جک کرواک نمونه‌ی بزرگ دیگری از وجدان و ادبیات امریکاست. نسخه‌ای دیگر از ایدآل هورپ، راجرز برای موفقیت، دوس پاسوس در «گذار منهن» به چند و چون آن نمی‌پردازد و تنها چشم‌انداز آن را به نمایش می‌گذارد: راهی محتمل به سوی آزادی

پل المرمور^۱، منتقد مجاز و کار و یکی از هم‌عصران دوس پاسوس، «گذار منهن» را «انفجاری رچا سترخ» توصیف کرد. سینکلر لوئیس آن را این‌گونه می‌ستاید «داستان‌های بی‌سابقه بسیار... که تحلیل‌گر ادبی باید آن را طلیعه‌ای از سپیده‌ی فروزانی که مدت‌ها در انتظارش بوده‌ایم، تلقی کند». منتقدان کنونی داستان را با ملامت بیشتر ارزیابی کرده‌اند و اغلب آن را از منظر فنی و موضوعی نوعی دست‌نویس رای شاهکار دوس پاسوس، یعنی سه‌گانه‌ی یو. اس. ای. دانسته‌اند. دوس پاسوس در دهه‌ی سی پیش‌کسوت ادبیات نوینی از واقع‌گرایی اجتماعی شناخته

۱. Leatherstocking tales - مجموعه‌ای است شامل ۵ کتاب از نویسنده‌ی امریکایی جیمز فیمور کوپر

James Fenimore Cooper (۱۷۸۹-۱۸۵۱)

۲. Jack Kerouac - (۱۹۲۲-۱۹۶۹) نویسنده و شاعر امریکایی، نویسنده‌ی کتاب‌هایی چون

The Town and the City - On the Road

۳. Horatio Alger - (۱۸۳۲-۱۸۹۹) شاعر و نویسنده‌ی پرکار امریکایی که به‌ویژه داستان‌های امیدوارکننده برای جوانان می‌نوشت. «دیک ژولیده» (Ragged Dick)، از جمله کتاب‌های معروف اوست. برای اطلاع

بیشتر، که به: http://en.wikipedia.org/wiki/Horatio_Alger_Jr.#Works

4. Paul Elmer More

می‌شد، امروزه بیشتر از او صحبت می‌شود، تا آنکه آثارش خوانده شود و در مقایسه با هم عصران دیگرش نظیر همینگوی و فیتزجرالد، کم‌تر از او یاد می‌شود. تأثیر او در آثار نویسندگان دیگر از جمله نورمن میلر^۱ به خوبی نمایان است. دوس پاسوس کوشید تاریخ زمان خود را ثبت کند و شاید حتی بر آن اثر گذارد. «گذار منهن» شروع بی‌نظیری در کارهای اوست. تجربه‌ای روایی و اثرگذار و تصویری شگفت‌انگیز از کلان‌شهر آمریکایی در نخستین سال‌های قرن بیستم.

جی مک اینرنی^۲

۱. Norman Mailer (۱۹۲۳-۲۰۰۷) نویسنده، نمایشنامه‌نویس، فیلم‌ساز و بازیگر آمریکایی و برنده‌ی جایزه‌ی ادبی پولیتزر برای کتاب *The Executioner's Song* و جایزه‌ی ملی کتاب (National Book Award) برای «ارتش‌های شب» *Armies of the Night*

2. Jay McInerney